

Vědecká neskromnost¹ Petera Ondrejkooviče: recenzní zamyšlení nad hranicemi vědecké etiky²

Tvrdohlavé ulpievanie na našom poznaní nemá nič spoločného ani s etikou vedeckej práce.
P. Ondrejkoovič

Úvod do tématu

Tato recenze je značně netradiční. Nebude se zaměřovat na obsah knihy, ale na okolnosti jejího vzniku a financování. Dle přesvědčení autora je to nicméně více než potřebné. Ten, koho zajímá obsah recenzované knihy, nechť laskavě nalezne recenzi publikovanou v *Sociologickém časopise*.

Před samotným rozbohem je třeba sdělit čtenáři, že recenze bude využívat odkazů na čtyři knihy a tři články (v závěru ještě přidáme odkazy na další literaturu), proto je zde namísto uvést jejich přehled a zkrácené označení (tabulka 1), přičemž knihy, resp. články, řadím od nejnovějších k nejstarším.

Tabulka 1

Přehled odkazovaných publikací

Bibliografický údaj	Zkrácené označení
Ondrejkoovič, P. (2016). <i>Porozumenie a vysvetlenie v spoločenskovednom výskume</i> . Brno: Paido.	knihy z roku 2016
Ondrejkoovič, P., & Majerčíková, J. (2012). <i>Vysvetlenie, porozumenie a interpretácia v spoločenskovednom výskume</i> . Bratislava: Veda.	knihy z roku 2012
Ondrejkoovič, P. (2008). <i>Interpretácia a vedecké vysvetľovanie v spoločenskovednom výskume</i> . Bratislava: Veda.	knihy z roku 2008
Ondrejkoovič, P. (2007). <i>Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu</i> . Bratislava: Veda.	knihy z roku 2007
Ondrejkoovič, P. (2016). Porozumenie v spoločenskovednom výskume. <i>Sociální pedagogika</i> , 4(1), 115–124.	článek z roku 2016
Ondrejkoovič, P. (2015). Vzdelávanie ako riešenie vzťahu porozumenia, vysvetlenia a interpretácie. <i>Pedagogická orientace</i> , 25(4), 613–621.	článek z roku 2015
Ondrejkoovič, P. (2007). K otázkam interpretácie a vedeckého vysvetľovania v spoločenských vedách. <i>Sociológia</i> , 39(1), 49–61.	článek z roku 2007

¹ Název je parafrází sousloví „vedecká skromnost“, které je nadpisem prvního odstavce v článku Ondrejkoovič (2017c, s. 8), v článku poté následuje text, který lze nalézt minimálně v textech Ondrejkoovič (2005), Ondrejkoovič (2007) a Ondrejkoovič (2017a).

² Komentář redakce naleznete v editoriale tohoto čísla na straně 259.

A proč si na počátku klást otázku (otázky) ohledně okolností vzniku knihy a jejího financování? Mnohé naznačil již titul recenzované práce včetně poznámky pod čarou a uvedená tabulka 1. Doplňme některá fakta. V roce 2008 vyšla v nakladatelství Veda (Slovenská akademie věd) kniha s názvem *Interpretácia a vedecké vysvetľovanie v spoločenskovednom výskume*, autorem byl Peter Ondrejko. Kniha měla celkem 96 stran. V roce 2012 vyšla ve stejném nakladatelství kniha *Vysvetlenie, porozumenie a interpretácia v spoločenskovednom výskume*, autory měla dva, kromě Petera Ondrejka i Janu Majerčíkovou, rozsah byl 138 stran. A v roce 2016 vyšla kniha *Porozumenie a vysvetlenie v spoločenskovednom výskume* v českém nakladatelství Paido, autora má opět jediného (P. Ondrejko). To samo o sobě není problém až do momentu, kdy zjistíme, že kniha z roku 2008 je celá obsažena v knize z roku 2012 (obsahuje nové pasáže a rozšířený heslář na konci) a kniha z roku 2012 je celá obsažena (srov. tabulka 2) v knize z roku 2016, která obsahuje některá rozšíření. Kniha z let 2008 a 2012 má stejný formát a téměř stejnou obálku, přesto má jiný název, kniha vydaná roku 2016 má odlišný formát i obálku, na první pohled si je tedy čtenář nespojí. Kniha z roku 2012 i 2016 je vykazána v RIV (první za UTB, druhá za UHK).

Z popisu (a dále uvedeného rozboru) je zřejmé, že máme co do činění s velkou mírou autoplagiátorství, nadto opakovaného, jak je ukázáno dále. Vzhledem k tomu, že u knihy z roku 2012 je podíl druhé autorky dle oficiální evidence 15 % (tj. po přepočtu jde o cca 20 stran z cca 40 nových stran textu oproti knize z roku 2008), jde o též poměrně rozsáhlé plagiátorství (20 stran původní spoluautorky si v roce 2016 přivlastnil první autor). Dodávám, že novější kniha (2016) ani náznakem neobsahuje tvrzení, že jde o rozšíření již publikované knihy (totéž platí i ve vztahu ke knize z roku 2008 a 2012), ostatně v seznamu použité literatury nikdy předchozí knihy uvedeny nejsou. Doplňuji, že dle bodového hodnocení knihy z roku 2012 odhaduji, že český stát zaplatil za vznik starší knihy (2012) řádově 200 000 Kč. Obdobný přínos lze čekat u „nové“ knihy (2016), samozřejmě bude záležet na jejím posouzení dle metodiky 2017+.

Právě financování autoplagiátů (resp. částečného plagiátu) dává velkou relevanci dalšímu posouzení shody textů P. Ondrejka. Nejdříve bude provedeno srovnání knih z roku 2016 a 2012, poté se zaměřím ještě na několik článků s obdobným obsahem.

Základní srovnání knih z let 2012 a 2016

Pokud srovnáme obě knihy, pak text je v zásadě identický, detailní popis rozdílů uvádím dále – dodejme, že zejména bylo doplněno cca 40 nových poznámek pod čarou a tyto poznámky jsou nyní přímo na odkazovaných stranách, nikoli souhrnně na konci na rozdíl od knihy z roku 2012. Vlastní přidaný text (s mnohými problémy, více v recenzi obsahu v *Sociologickém časopise*) je dle mých zjištění v rozsahu 18 stran z celkových 120 stran textu. Práce věnovaná této knize (vydané pod jiným názvem, zcela bez uvedení shody s předchozím textem) tedy odpovídala práci o rozsahu cca jednoho článku. Na doplnění odkazů a částí textu není nic špatného. Zvláštní je, že po přečtení dalších textů (a jejich zahrnutí do odkazů) je text doplněn právě pouze o odkazy a celé odstavce, původní text však zůstává nezměněn (žádná kniha není napsána zcela dokonale). Takto je zřejmé, že nově doplněné odkazy a odstavce jsou čistě účelové, cílem je jen zajistit knize zdání novosti. Je tedy jasné, že kniha měla mít stejný název a v titulku mělo být uvedeno, že jde o druhé (resp. třetí), rozšířené (ne upravené) vydání. Pro úplnost doplním, že kniha z roku 2008 obsahovala hned na počátku informaci, že část knihy obsahuje myšlenky z již publikovaného článku prvního autora (to je jistě správně), totéž je i v druhé knize. Ve třetí knize je informace o užití myšlenek dvou článků (i to je ale, jak ukážu dále, problematické). Ani v knize z roku 2012, ani v knize z roku 2016 ale není žádná informace o kompletním autoplagiátu (resp. částečném plagiatu v případě knihy z roku 2016).

Jako další indicii svědčící o charakteru autoplagiátu lze nalézt text z předhovora knihy z roku 2016 (s. 9 nahoře): „Vysvetlenie, porozumenie a interpretáci v spoločenskovednom výskume pojednáva...“; je zde ponechán název původní knihy z roku 2012, a nikoli nový (variovaný) název z roku 2016.

Samostatným problémem je odebrání autorství druhé autorky mezi lety 2012 a 2016. Na základě mé analýzy platí, že téměř důsledně byly v knize 2016 oproti knize z roku 2012 odstraněny plurály (místo „autori“ je uváděno „autor“). Přeci jen se při editaci vloudila chyba, na konci Předhovora figuruje věta „... autori si však uvedomuje...“.

S ohledem na běžné etické standardy (jak nakladatelství, tak univerzity) lze předběžně uzavřít, že publikace Petera Ondrejkooviče tyto standardy v mnoha ohledech nesplňuje.

Detailní rozbor shody knih z roku 2012 a 2016

Zaměříme se nyní na detailnější srovnání obou knih, tj. knihy z roku 2012 a 2016. Porovnáním obsahu zjistí čtenář téměř 100% shodu, text je dle mých zjištění identický s výjimkami spočívajícími v rozšíření o nové odkazy pod čarou a jednotlivé doplněné odstavce či věty. Jednotlivé nalezené rozdíly v textu dokumentuje tabulka 2 (stránkování je dle knihy z roku 2016). V tabulce 2 je vynechána kapitola 8, ta má totiž zdroj ve starší knize z roku 2007 (jde tedy o autoplagiát autoplagiátu, viz tabulka 3) a bude rozebrána dále.

Tabulka 2

Shoda knih z roku 2012 a 2016 (číslování dle knihy z roku 2016)

Kapitola	Nalezené odlišnosti	Kvantitativní odhad shody z celé kapitoly
Úvod	místo „autori“ „autor“	100 %
Kapitola 1	s. 15 – dva nové odstavce s. 16 – nový odstavec na konci	95 %
Kapitola 2	s. 19 – předposlední odstavec vypuštěn s. 20 – místo „ale“ „avšak“ s. 20 až 21 – pět nových řádků s. 21 (dole) až 22 (nahore) – jedna nová strana s. 23 – nová půlka strany	85 %
Kapitola 3	s. 27 (uprostřed) – čtyři nové řádky s. 31 až 32 – nová část (1,5 strany)	80 %
Kapitola 4	s. 33 – místo „zvláštny“ „osobity“ s. 37 (posl. odst.) – nová věta na konci	99 %
Kapitola 5	s ohledem na množství změn jen uvedu změnu největší: zcela nová část 5.2.1 (šest stran) ³	50 %
Kapitola 6	s. 69 – dva nové odstavce	95 %
Kapitola 7	s. 79 – nová část druhého odstavce; ve třetím odstavci poslední věta; čtvrtý odstavec	85 %
Kapitola 9	s. 91 – tři nové věty ve druhém odstavci	90 %
Závěr (Miesto závěru)	místo „autori“ „autor“	100 %
Resumé	místo „autori“ „autor“	100 %

³ Zájemcům samozřejmě rád poskytnu detailnější rozbor, zde by zbytečně zaplnil stranu textu.

Dodávám, že způsob přeměny starší knihy na novou (identický při srovnání knih z let 2008 a 2012 jako při srovnání knih z let 2012 a 2016) je značně mechanický. Vždy jsou ponechány celé pasáže (odstavce, někdy i kapitoly) a mezi ně jsou vloženy nové odstavce, případně jsou na počátky či konce odstavců přidány některé věty. Nikdy však není zasahováno do základní podstaty textu, ten odolává všem úpravám. Další způsoby „ozvláštnění“ textu, které jsem objevil: dělení odstavců, spojování odstavců, přidání číslování (vytvoření seznamu), odstranění číslování (zrušení seznamu). Obdobně jsou z knih tvořeny i články (srov. dále). Před přechodem k článkům je nicméně třeba zmínit ještě jednu shodu, a to shodu knihy z roku 2016 s knihou z roku 2007 (ani tak nenahlédneme celou šíři autoplagiování, jak upozorňuji v závěru).

Srovnání s dřívější knihou (Ondrejkovič, 2007)

Při srovnání knih z roku 2008, 2012 a 2016 jsem si kladl otázku, zda nelze najít některé pasáže již v dřívějších knihách. Sám autor píše v knihách o tom, že jsou přítomny některé myšlenky článků z roku 2007 a 2015 (srov. rozbor dále), o knize z roku 2007 se dočteme následující: „Monografie Úvod do metodologie společenskovedného výskumu (Ondrejkovič, 2007) a Úvod do metodologie sociálních vied (Ondrejkovič, 2005,2006), o ktoré sa táto publikácia opiera a ktorá ich chce ďalej rozvíjať...“. Je tedy otázkou, do jaké míry se opírá o předchozí publikace a rozvíjí je. Jsem přesvědčen, že uvedená citace neznámá, že budu bez uvedení zdroje doslovně přebírat celé pasáže. To se však děje v hojně míře. Při detailním srovnání knih (2016 a 2007)⁴ nalezneme v recenzované knize zhruba 12 stran zcela totožného textu. Oproti srovnání knih z roku 2012 a 2016 (či 2008 a 2012) jde o minimum, ale i cca 12 stran autoplagiátu považuji opět za etický problém. Pro srovnání opět využiji tabulku (tabulka 3).

Tabulka 3

Shoda knihy z roku 2007 a 2016 (první číslování dle knihy z roku 2016, druhé dle 2007)

Kapitola	Určení místa se shodnými pasážemi, první údaj kniha (2016), druhý kniha (2007)	Rozsah autoplagiátu
Kapitola 3	s. 29–30 (ze strany 112–113)	2 strany
Kapitola 4	s. 33–34 (ze strany 178–179)	1,25 strany

⁴ Analogické to bude zřejmě při srovnání knihy z roku 2008 či 2012 s knihou z roku 2007.

Kapitola	Určení místa se shodnými pasážemi, první údaj kniha (2016), druhý kniha (2007)	Rozsah autoplagiátu
Kapitola 5	s. 64 (dole) – 65 (ze strany 183) s. 67 (ze strany 183)	1 strana 0,5 strany
Kapitola 6	s. 72 (ze strany 184) s. 74–73 (ze strany 184–186)	1,25 strany
Kapitola 7	s. 79–80 (ze strany 187)	1,25 strany
Kapitola 8	s. 82–87 (ze stran 187–194) s. 88–90 (ze stran 194–199)	5 stran 3 strany
Závěr (Miesto závěru)	s. 93 (ze strany 199–200)	1 strana

Zejména shoda v kapitole 8 (výše v tabulce 2 nerozebírané) je enormní, z devíti stran textu v knize z roku 2016 nalezneme v knize z roku 2007 rovných osm stran.

Srovnání s články P. Ondrejkoči (2007, 2015, 2016)

Nyní přichází srovnání s články, konkrétně jsem dohledal tři články (Ondrejkoči, 2007, 2015, 2016). První dva jsou v knize z roku 2016 uvedeny: „... niektoré myšlienky príspevku [knihy z r. 2016, pozn. autora recenze] boli použité v štúdiach...“. Možná rozumím této figuře špatně, ale můj výklad je ten, že část myšlenek (nikoli 100% shodný text) ze studií publikovaných v roce 2007 a 2015 bych mohl nalézt v knize z roku 2016. Nadto pokud nahlédnu do článku z roku 2015⁵, očekával bych, že pokud tento bude obsahovat něco z knihy z roku 2012, bude to zde explicitě uvedeno.

Srovnání lapidárně shrnu, celkově platí, že z cca 10 stran každého článku je vždy cca 8,5 strany identických s tím, co najdeme v knize („nerozhodno“, zda z roku 2016 či 2012).⁶ Jiný je typicky úvod článku a u článku z roku 2015 i závěr).

Samostatně nyní ještě rozeberu článek z roku 2016. V knize z roku 2016 o něm není zmínka a v článku také není žádná zmínka o knize. V seznamu užitých

⁵ U článku z roku 2015 je situace trochu lepší než u ostatních textů. Dle informace z redakce *Pedagogické orientace* vyšel text jako nerecenzovaná studie a nebyl ani vykázán do RIV. Nicméně i tak by měl splňovat základní nároky kladené na vědecký text, mj. obsahovat odkaz na totožnost s předchozími texty (obsahuje cca 2,5 strany z knihy z roku 2012, konkrétně s. 617–619 článku lze nalézt v knize z roku 2012 na stranách 64–67).

⁶ Detailní rozbor opět zájemcům poskytnu na požádání.

literatury článku z roku 2016 ostatně objeví čtenář jen knihu P. Ondrejkooviče o socializaci. Při srovnání knihy (2016) a článku (2016) je ale jisté, že jde o dva identické texty. Jediný rozdíl jsou dva uvozující odstavce článku (zřejmě nové) a sedmiřádkový závěr. Jinak článek obsahuje 100% shodný text s knihou na stranách 52–63. Při srovnání článku z roku 2016 a knihy z roku 2012 nalezneme v knize zhruba polovinu článku.

Finis coronat opus („Místo závěru“)

Samostatně bych se chtěl pozastavit nad závěry tří sledovaných knih (2008, 2012, 2016). V tabulce 2 byl již náznak, že závěr („Místo závěru“) knihy z roku 2016 je dohledatelný v knize z roku 2007, konkrétně na stranách 199–200. Zcela totožný text závěru je nadto v článku z roku 2007 (dvě věty jsou ke konci textu v knihách doplněny). Myslím si, že je nemožné napsat dva různé texty se stejným závěrem. Nyní ale posuzujeme dílo autora, který to dokázal minimálně v pěti posuzovaných textech!

Krátké zamyšlení nad vědní politikou v ČR a její realizací

Pro úplnost této recenzní analýzy provedu srovnání záznamů v RIV. Při náhledu do publikací evidovaných v RIV⁷ lze zjistit, že knihy z roku 2012 a 2016 mají samozřejmě jiné názvy, ale jejich abstrakty (stejně jako v knihách) jsou 100% totožné. Je zde namísto výzva k Radě vlády pro vědu a výzkum i k vedoucím pracovišť a univerzit, aby takovému jednání bylo předcházeno (automatická kontrola abstraktů a názvů textů v RIV by byla velice snadná). Svou roli by dle mého názoru měli sehrát i recenzenti či nakladatelství a redakce časopisů. Pro úplnost přikládám seznam recenzentů jednotlivých knih, protože některá jména se vyskytují opakovaně (tabulka 4).

⁷ https://www.rvvi.cz/riv?s=vyhledavani-tvurcu&ss=detail&n=0&h=RIV%2F70883521%3A28150%2F12%3A43868906%21RIV13-MSM-28150__
<https://www.rvvi.cz/riv?s=jednoduche-vyhledavani&ss=detail&n=0&h=RIV%2F62690094%3A18440%2F16%3A50005457>

Tabulka 4

Seznam recenzentů knih P. Ondrejkooviče

Kniha	Recenzenti
Ondrejkoovič, P. (2016). <i>Porozumenie a vysvetlenie v spoločenskovednom výskume</i> . Brno: Paido.	prof. Hajko, doc. Bednárík
Ondrejkoovič, P., & Majerčíková, J. (2012). <i>Vysvetlenie, porozumenie a interpretácia v spoločenskovednom výskume</i> . Bratislava: Veda.	prof. Hajko, doc. Bednárík
Ondrejkoovič, P. (2008). <i>Interpretácia a vedecké vysvetľovanie v spoločenskovednom výskume</i> . Bratislava: Veda.	prof. Hajko, prof. Gavora
Ondrejkoovič, P. (2007). <i>Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu</i> . Bratislava: Veda.	doc. Bednárík, prof. Sedová

Jak čtenář snadno nahlédne, dvě jména recenzentů se objevují dokonce třikrát (doc. Bednárík, prof. Hajko). Právě u těchto recenzentů by bylo též vhodné pátrat po vysvětlení zvláštní publikační praxe. Obdobně by bylo vhodné zjišťovat okolnosti vydání obdobné knihy v nakladatelství Veda pod jiným názvem (kniha z roku 2008 a 2012). A své k tématu jistě napíše i spoluautorka knihy 2012, jejíž autorství se v mezidobí (do roku 2016) vytratilo.

Místo závěru⁸

Nechci zde zodpovídat otázky, které recenzní stať implicitně otevřela. Místo nich doplním, že popsáný problém autoplagiování (resp. částečného plagiování) není popsán celý. Konkrétně existuje celá další řada velice podobných knih (Ondrejkoovič, 2005, 2007, 2017a) a z nich vytvořených článků (Ondrejkoovič, 2017b, 2017c, 2017d). Toto ovšem nelze popsat na ploše jedné recenzní stati, proto bude připraven další text, který toto zmapuje. O text projevila zájem redakce časopisu *Sociální pedagogika*.

Z mého pohledu je dobrou zprávou, že redakce dvou časopisů (*Pedagogická orientace* a *Sociální pedagogika*) se k problému postavily čelem a jsou ochotny publikovat recenzní stať a provést další kroky, které jasně na problém

⁸ Používám zde označení, které pro závěry svých knih a článků užívá Peter Ondrejkoovič. Myslím si, že nelze konec recenze vystihnout přesněji.

poukáží. Vždyť úlohou vědeckých časopisů není jen rozšiřovat studnici poznání, ale též diskutovat o problémech, které se ve vědě vyskytují.⁹

Petr Soukup
Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd
Katedra sociologie

Knihy a články rozebrané ve stati

- Ondrejkoč, P. (2016). *Porozumenie a vysvetlenie v spoločenskovednom výskume*. Brno: Paido.
- Ondrejkoč, P., & Majerčíková, J. (2012). *Vysvetlenie, porozumenie a interpretácia v spoločenskovednom výskume*. Bratislava: Veda.
- Ondrejkoč, P. (2008). *Interpretácia a vedecké vysvetľovanie v spoločenskovednom výskume*. Bratislava: Veda.
- Ondrejkoč, P. (2007). *Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu*. Bratislava: Veda.
- Ondrejkoč, P. (2016). Porozumenie v spoločenskovednom výskume. *Sociální pedagogika*, 4(1), 115–124.
- Ondrejkoč, P. (2015). Vzdelávanie ako riešenie vzťahu porozumenia, vysvetlenia a interpretácie. *Pedagogická orientace*, 25(4), 613–621.
- Ondrejkoč, P. (2007). K otázkam interpretácie a vedeckého vysvetľovania v spoločenských vedách. *Sociológia*, 39(1), 49–61.

Knihy a články bez rozboru

- Ondrejkoč, P. (2017a). *Kapitoly z metodológie výskumu v sociálnych vedách*. Client Service s.r.o.
- Ondrejkoč, P. (2017b). Čo sú sociálne vedy, nejednoznačnosť a veľká variabilita významu pojmu sociálno. *ePedagogium*, 1, 7–24.
- Ondrejkoč, P. (2017c). Čo sú sociálne vedy, nejednoznačnosť a veľká variabilita významu pojmu sociálno II. *ePedagogium*, 3, 7–25.
- Ondrejkoč, P. (2017d). K otázkam explikácie a axiomatizácie v sociálnej pedagogike. *Sociální pedagogika*, 5(2), 85–90.
- Ondrejkoč, P. (2005). *Úvod do metodológie sociálnych vied*. Regent.

---

⁹ Děkuji za tuto myšlenku jednomu z členů redakční rady.